

Çin'in Yükselişi, ABD ve Küresel Ekonominin Dönüşümü

Altay ATLI

Soğuk Savaş'ın önerdiği karşılıklı "tehdit" algılaması yerine, "karşılıklı bağımlılık" mantığı, Çin-ABD ilişkilerinin diyalektiğini daha iyi anlamamızı sağlayabilir.

Küresel ekonominin geleceği ile ilgili tartışmalarda, sıklıkla, dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Çin'in ABD'yi geçerek ilk sıraya yerleşip yerleşemeyeceği sorusu gündeme geliyor. Çin ve ABD ekonomilerinin uzun vadede büyüme performansları arasındaki uçuruma bakılırsa, 2011 itibarıyla 11,3 trilyon dolarlık büyüklüğe sahip Çin ekonomisinin ABD'nin 15,1 trilyon dolarlık GSYH'sini yakın bir gelecekte yakalaması mümkün.

Ancak ülkelerin görece konumlarındaki değişikliğin küresel ekonominin geleceği açısından ne derecede önem taşıdığı tartışmaya açık bir konu. Bu iki büyük aktörü terazinin farklı keferlerine koyup tartmak yerine, karşılıklı ekonomik bağımlılık çerçevesi içerisinde aralarındaki etkileşime odaklanmak ve sıralamaya fazla aldırış etmeden ne kadar uyum ya da ne kadar çatışma içerisinde olduklarını incelemek, küresel ekonomiyi doğru okuyabilmek açısından önem taşıyor.

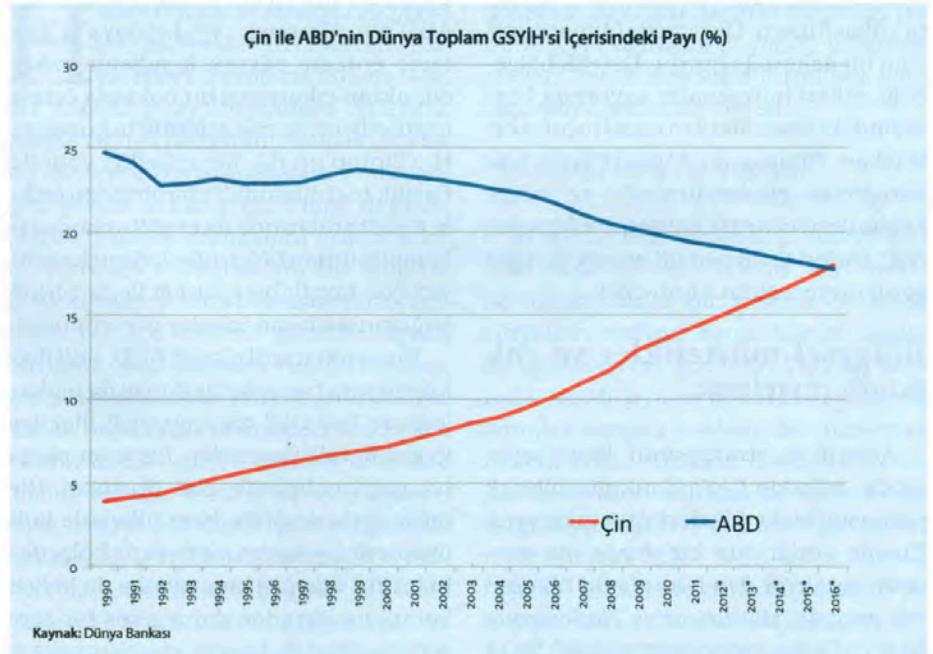
Çin, ABD'yi geçer mi?

Bu soru, 2010 yılında Çin, Japonya'yı geçerek dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline geldiğinden beri daha sık sorulmaya başlandı. Geçtiğimiz aylarda Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin yayınladığı bir araştırmanın sonuçları

ise bu durumun beklenenden daha hızlı gerçekleşebileceğini ortaya koydu. IMF'nin ülkelerin dünya toplam GSYH'si içerisindeki paylarını alım gücü paritesi bazında hesaplayarak bu payların zaman içerisindeki değişimini incelediği araştırmaya göre Çin, 2016 yılında dünya toplam GSYH'si içerisinde yüzde 18 ile en büyük paya sahip

olan ülke konumuna gelecek.

IMF'nin araştırması beraberinde şu soruyu getiriyor: Dünyanın en büyük GSYH'sine sahip olmak, küresel ekonomi üzerinde en büyük etkiye sahip olmak anlamına gelir mi? Çin GSYH'si ABD'yi geçtiğinde, Çin birden bire dünyanın en büyük ekonomik gücü olabilecek mi?

Süphesiz ki "güç" kavramını ölçmek, sadece ekonomik boyutuyla ele alınsa bile birçok parametrenin hesabına katılmasını gerektiriyor. Bu doğrultuda iktisatçı Arvind Subramanian'ın bir çalışması ortaya yeni bir yaklaşım koydu. GSYH'nin yanı sıra dış ticaret hacmi ve sermaye akışlarını da denkleme katarak bir "ekonomik nüfuz endeksi" oluşturan Subramanian, bu endeksi geleceğe yönelik olarak hesaplayarak 2030 yılına kadar küresel ekonominin tamamen Çin'in egemenliği altına gireceği öngörüsünde bulunuyor.

Bu tür öngörülerden yola çıkarak, baskın bir Çin ile gücünü korumaya çalışan bir ABD arasındaki mücadelenin küresel ekonominin geleceğinde belirleyici unsur olacağı gibi bir sonuca varmak mümkün. Böyle bir sonuç, süphesiz ki hâlihazırda yayın olan ve ülkelerin iç politikasında prim yapan "ekonomik savaş" ve "tehdit" söylemlerini de besliyor. Seçimlerin yaklaştığı ABD'de gerek Başkan Obama, gerekse Cumhuriyetçi adaylar Çin'e karşı son derece sert ifadeler kullanıyorlar. Diğer yandan Komünist Parti'ye yakın Çinli gözlemcilerin belirttiği üzere Çin hükümeti, ekonomisi zayıflayan ABD'nin kendisini engellemek için girişimlerde bulunacağını düşünüyor ve bu nedenle ABD'yi bir tehdit olarak konumlandırıyor. Bu açıdan bakıldığında, Çin ekonomisinin ABD'yi geçerek dünyanın en büyüğü haline gelmesi ihtimali, her iki tarafta da ekonomik savaşın muhtemel tetikleyicisi olarak algılanıyor.

Ancak Çin'in ABD'yi ne zaman geçeceği sorusu ve buna paralel olarak gelişen ekonomik savaş söyleminin, Soğuk Savaş'ın sıfır-toplamlı zihniyetinin bir ürünü olduğunu da görmek gerekiyor. Çift-kutuplu dünya şablonunda SSCB'den boşalan yere Çin'i koyarak, güç dengesi paradigması üzerinden rekabet algısı oluşturmaya yönelik bir düşünce tarzı siyaseten işe yarayabilir, ancak küreselleşmenin kutupsuz çerçevesinde analitik olarak bir faydası yok.

Karşılıklı ekonomik bağımlılık

Doğru bir analiz için karşılıklı güç dengesini temel almak yerine, ülkeler arasında artan ekonomik bağımlılığın oluşturduğu çerçeveyi kullanmak daha

faydalı bir alternatif sunuyor. Küresel kapitalizmde büyük ekonomiler birbirlerinin pahasına değil, birlikte büyüyorlar ve bu durum ABD-Çin örneğinde de geçerli. Örneğin Çin'in toplam 3,2 trilyon dolarlık döviz rezervlerinin önemli bir kısmı (1,2 trilyon dolar), ABD hazinesi tahvillerinde tutuluyor. Çin, ABD'nin en büyük dış finansörü konumunda ve Çin'in sağladığı kaynak sayesinde ABD'de faiz oranları belirli bir seviyenin altında tutulabiliyor.

Çin'in bu miktarda bir birikimi değerlendirebileceği ABD tahvilleri kadar büyük ve yeterince likiditeye sahip başka bir piyasa yok. ABD'nin bu ölçekte finansman sağlayabileceği başka bir kaynak da yok. Dolayısıyla Çin ile ABD bu açıdan birbirlerine mecbur durumda. Diğer taraftan ABD, Çin'in en büyük ihracat pazarı; Çin ise ABD için hem en fazla ithalat yaptığı ülke, hem de komşuları Kanada ile Meksika'dan sonra en büyük üçüncü ihracat pazarı konumunda. Başka bir deyişle, ABD ve Çin ekonomileri ürettiklerini satabilmek için birbirlerinin pazarlarına muhtaçlar.

Hal böyle iken ABD ile Çin'in uyum içerisinde hareket etmelerinin her iki

ülkenin yararına ve küresel ekonomiyi ivme kazandıracak bir durum olduğunu görüyoruz. Siyasi amaçlar doğrultusunda, ekonomik rasyonaliteyle çelişecek ve "ekonomik savaşa" yol açacak girişimler artık sıfır toplamı olmayan ve karşılıklı bağımlılık üzerinden tanımlanan bir düzende bir tarafın diğerini alt ederek kendisine fayda sağlamasına değil, her iki tarafın da kaybetmesine yol açıyor.

Çin, GSYH olarak ABD'yi geçtiği zaman bundan küresel güç dengesinin değiştiği ve çıkar çatışmasının şiddetleneceği gibi bir anlamdan çok, Çin ile ABD arasındaki ekonomik bağımlılığın giderek derinleştiği sonucunu çıkartmak doğru olacak. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Çin'de verdiği bir demeçte "Biz ya beraber yükseleceğiz ya da beraber düşeceğiz. Aynı tekne de yer alıyoruz ve şükürler olsun ki aynı yöne kürek çekiyoruz" demişti.

Son tahlilde, bu tekneyi küresel ekonomi olarak düşünebiliriz. Önemli olan hangi kürekçinin diğerinden güçlü olduğu değil, ikisinin de aynı yöne kürek çekmesidir. Aksi takdirde tekne ya olduğu yerde dönecek ya da yan yatacaktır. ■

